

UNITÁRIUS ÉLET

XLVII. évfolyam 1. szám

1993. január-február

ÚJÉVI PÁSZTORLEVELEK

Kedves Atyánkfia! Unitárius Testvéreim!

A két nagy parancsolat veretes igéivel szölok hozzátok újév napján: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez az első és nagy parancsolat. A második pedig hasonlatos ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat”. (Máté ev. 22, 37, 38, 39.)

Mindig időszerűek voltak ezek az intelmek, Mózes idejében éppen úgy, mint Jézus korában. Ma is szükséges felhívni figyelmünket ezeknek fontosságára. Ezt cselekszem én is ezekben a percekben. Meg vagyok győződve afelől, hogy érzékeny húrokat érintek meg bennetek. Újév napján fogékonyabbak vagyunk az igazság, jóság, szépség és szeretet iránt, mint máskor. Nyitottabb a lelkünk ilyenkor, s hallgatunk a jó szóra. Ezért buzdítalak az Isten és embertársaink iránti szeretetre.

Az Isten iránti szeretet hozzásegít minket egy alapvetően nagy igazság megértéséhez. Ahhoz nevezetesen, hogy mi mindannyian Isten akaratóból vagyunk és élünk emberekként itt e földi világban. Ez a felismerés összehoz minket, egymás közelségébe segít és felelősségérzetet nyújt számunkra. Vannak-e ennek látható jelei? Ennek látható jelei mindennap megmutatkoznak abban a lelki közösségben például, melyet úgy nevezünk, hogy egyház, anyaszentegyház, még közelebbről: Magyar Unitárius Anyaszentegyház. Aki hisz Istenben s magában hordozza az Isten iránti szeretetet, annak számára fontos, lényeges és érték-hordozó az Unitárius Anyaszentegyház. S éppen így, aki hisz Istenben, jelen van benne annak édes érzete, amit családnak nevezünk – családnak, melyben édesanya, édesapa, gyermekek, testvérek, nagyszülők vannak!

Újév napján atyafiságos szeretettel fogalmazom meg szívből jövő kérésemet hozzátok: Szeressétek Istent és szeressétek embertársaitokat, a közelben és távolban élőket egyaránt.

Mihelyt ugyanis az Isten- és emberszeretet helyett ki-ki közülünk csak a maga egyszemélyre lebontott életét tartja fontosnak, nyomban jelentkeznek az egyéni érdekek. Az egyéni érdekeknek sajátos a természetük, sokszor ellenkező, mint az Isten- és emberszeretnek. Az egyéni érdekek ugyanis az ütközés, az összeütközés természetét hordozhatják magukon. Ezek szétválasztanak, széthúznak, s a szembenállást szülik, ha nem vagyunk résen. Főleges szépítgetni: az egyéni érdekek szembeállíthatnak egymással, míg az Isten- és emberszeretet egymás mellé vezérelnek. Egyéniségünkben tehát úgy kell növekednünk, és növekednünk kell, hogy közben ne feledkezzünk meg se Istenről, se felebarátainkról, embertársainkról.

Az Isten- és emberszeretet átélése egyéniségünk helyes növekedését, fejlődését biztosítja. Az egyéni érdek túlzó érvényesítése elvisz, eltávolít a helyes és igazi közösséget formáló testvérek táborából.

Újév napján kérlek titeket, kedves unitárius testvéreim, hogy vasárnaponként s más alkalmakkor is, jöjjetek együtt imádkozni templomainkba. Épüljünk az Evangélium szellemében, a jézusi életúton járva, gyakoroljuk az Isten- és emberszeretetet.

Kérlek, hogy egyházi lapunkat, az *Unitárius Élet*-et olvassátok, s írásaitokkal tiszteljétek meg a Szerkesztőséget.

Gyülekezeteink egyetlen anyagi támasza a hívek pénzbeli adományaiból, segítőkészségéből származik. Munkátok eredményéből juttassatok, adományozzatok az Anyaszentegyház javára is, ki-ki a maga gyülekezetében. Nemes célokat szolgáltok vele.

Adjon a jó Isten mindannyiunktak boldog és békés új esztendőt, s ennek folyamán alkalmat a munkálkodásra, testi és lelki egészségben.

Budapest, 1993. január 1-jén.

Atyafiságos szeretettel:

Bencze Márton
püspökhelyettes

Kedves Atyámfiai, Szeretett híveim!

Küzdelmes, megpróbáló hétköznapijainkban időről-időre bizonytalanság, kétség, aggodalom vesz rajtunk erőt. Egy ijedt érzés ragad magával; cél nélkül bolyongunk, elcsüggedünk, elhomályosul előttünk a kivezető út.

Aztán ismét megnyugszunk; szívünk új reménységgel telik meg. Fájdalmunkban, elesettségünkben imádkozni kezdünk és felcsendül lelkünkben „egy halk és szelíd hang”, amelyet annak idején, lelki válsága tetőpontján Ilyés próféta Hóreb hegyén boldogan halott meg, egy halk és szelíd hang, Isten hangja, mely erőt adott neki küzdelmei folytatására.

Ez a hang, Isten hangja csendül ki abból a kedves, kis versből, amelyet évekkel ezelőtt feleségem emlékkönyvében olvastam és így hangzik: „Légy olyan, mint a kismadár, mely egy törékeny ágra száll. Bár a szél himbálja; érzi, hogy már török az ág, de ő vígan dalol tovább – tudja, hogy van szárnya”. Ez a hang az evangéliumból hangzik felénk, mely a hívő vallásos embert válságot óráiban megragadja, újjáteremti; ráeszmélteti arra, hogy soha nincs egyedül, gondoskodik róla Isten.

Ujév reggelén hangzik gyülekezeteink felé is az a gondviselő Istenben való megingathatatlan, legyőzhetetlen hit, amelyre minket a jézusi örömmüzenet tanít és azt a bizonyosságot teremti meg bennünk, hogy Isten, amiképpen velünk volt eddig, velünk lesz a

jövőben is; soha el nem hagy, ha erős hittel bízunk benne, ha gyarló, törékeny életünkkel belékapaszkodunk, ha megtartjuk az evangélium parancsolatait, ha kevés örömmünkben és naponkénti csalódásainkban egyaránt hozzá imádkozunk.

Az ismeretlen újesztendőben híveink felé hangzik az evangéliumi tartalmú üzenet: mindannyiunknak időről-időre Istenben, gondviselő Atyánkban kell megnyugodnunk, szent reményeinkkel benne kell megújulnunk, újjászületnünk. Annak a sallang nélküli egyszerű egyistenhitnek kell életünkben diadalmaskodnia, amelyre Jézus tanított; annak az istenhitnek kell bennünk az eddiginél nagyobb mértékben élő valósággá magasztosulnia, mely életünknek célt, értelmet, tartalmat ad.

Ezen a szent napon azért imádkozunk, hogy a gondviselő Istenünk áldása továbbra is áradjon ki templomainkra és gyülekezeteinkre. Áldja és szentelje meg Belé vetett hitünket és bizalmunkat. Segítsen minden igaz ügyünk győzelmében, jogaink biztosításáért folytatott küzdelmünkben; adjon népünknek, egyházunk minden tagjának és minden békeszerető embernek áldott Újévet.

Atyafiságos üdvözlettel és fópásztori szeretettel

Dr. Kovács Lajos
püspök

KÖZLEMÉNY

I.

Egyházi és világi fórumok, sajtószervek, személyiségek részéről egyaránt tapasztalunk olyan megnyilatkozásokat, melyek felekezeti vagy közéleti események, rendezvények kapcsán áttekintésükből ismételtén kihagyják az Unitárius Egyházat, vagy az elbagatellizálható kisegyházak között említik, történelmi helyéről és jelentőségéről megfélemedeznek. Legutóbb Kálmán Attila államtitkár úrtól olvashattuk: „Négy nagy egyház van az országban, a katolikus, református, evangélikus és a zsidó. Ezek a történelmi magyar egyházak”. (Magyar Hírlap 1992. dec. 23.)

Nem tudjuk, hogy az ilyen téves beállítás mögött szándékosság vagy tájékozatlanság húzódik-e meg; az igazság kedvéért mindenesetre megszögezzük:

A vallás- és lelkiismereti szabadságot a világon első ízben az 1568. évi tordai országgyűlés iktatta törvénybe. Abban az évben intézményesült Dávid Ferenc egyházalapító mártír püspökünk működése nyomán az unitárius egyház, ehhez csatlakozott János Zsigmond erdélyi fejedelem is. Az Unitárius Egyház létrejöttének 425. évfordulóját 1993-ban világszerte megünnepelik.

Szent meggyőződésünk, hogy a XVI. századi reformáció folyamatának részeként született Egyházunk történelmi jellegéhez kétség nem férhet. Ezt a tényt nem deklarációk igazolják, hanem nagybecsű hagyomá-

nyainkat hordozó több száz viharos esztendő időtávlatára és a világon ma is eleven hitéletet élő sok százezer unitárius.

A történelmi tényt fölerősíti az a különleges sajátosság, hogy Egyházunk egyetlen az egyházak között, mely magyar földön alapított.

II.

Az elmúlt 1992-es év történéseit számba véve, azt tapasztalhatjuk, hogy hazánkban és térségünkben elszaporodtak a nemzeti, vallási, faji indítatású kirekesztési kísérletek, az erőszakos, gyűlölködő megnyilvánulások. Károsnak és veszélyesnek tartjuk ezeket a bármilyen irányultságú szélsőséges jelenségeket, elítéljük a közéleti viták eldurvulását, és sikraszállunk a másság toleráns tiszteletéért, az országépítő összefogásért, illetve a társadalmi béke civilizált szolgálataért. Ilyen értelemben egységesen csatlakozunk a többi magyarországi egyház hasonló törekvéseihez.

III.

1992. november-december folyamán különböző hírközlő szervezetekben, napilapokban olyan jelentések láttak napvilágot, miszerint az egyik magyar politikai párt egy püspököt is megnyert magának. Miután egyértelművé vált, hogy Huszti Jánosról van szó (aki e párt

tagjaként, annak „hívő tagozatában” tevékenykedik) szükségesnek tartjuk az alábbiak közlését:

Huszti János 1988-tól 1991 szeptemberéig a Magyarországi Unitárius Egyház püspöke volt. Hogy 6 évre szóló mandátumát nem tölthette le, az az egyháztagok és testületek fellépésének tudható be, melynek nyomására három éves fópásztorokodás után lemondott, (nyugállományba vonult). Egyházunkban nincs olyan szabály, mely a politikai szereplést lekészeinek kifejezetten tiltaná, így Huszti Jánost magánemberként senki és semmi nem akadályozza abban, hogy tetszése szerint mozgalmi életet éljen. Az ellen azonban a leghatározottabban tiltakozunk, hogy akár ő, akár az írott vagy elektronikus sajtó püspökként vagy az Unitárius Egyház képviselőjeként propagálja s ezzel híveinket illetve a közvéleményt megtévevessze.

Huszti János egyébként egyházunkban kifejtett működéséről a mai napig sem számolt el; az 1991 óta folyó vizsgálatok súlyos egyházigazgatási, gazdálkodási vétségekre derítettek fényt. A bizonyítékok beszerzése után a Főtanácsai Fegyelmi Bizottság a törvénysértő cselekményeket és mulasztásokat értékelve első fokon úgy döntött, hogy Huszti János lelkészi minőségét végleg megszünteti és 10 évre mindennemű egyházi tisztségre való választói (választhatósági) jogát felfüggeszti.

A Magyarországi Unitárius Egyház
Elnöksége

„KARÁCSONYI ÜDVÖZLET KENTBŐL”

A mi templomunk Bessels Greenben, Sevenoaks közelében, Kent megyében van, amely megye népszerűen nevezve „Anglia Kertje” főként azért, mert tele van gyümölcsöskertekkel. Az Unitárius Egyházközség alapító éve 1650, és annak szép történelmi temploma (1716) ma egy nemzetileg védett műemlék. Minden egyházközségi tag önkéntesen és képessége szerint ajánl fel egy bizonyos összeget az egyházközség részére, amivel az egyházközség lelkészenek javadalmát és minden más egyházközségi kiadást fizet. A mi kis gyülekezetünk tagjai között főleg hivatásos személyek találhatók: orvosok, tanítók, tanárok, ügyvédek, társadalmi jólétben alkalmazott személyek stb. Habár a mi egyházközségünk egy zárt közösség, majdnem olyan, mint egy család, minden egyes tag mindig örömmel üdvözl minden új jövevényt, aki hamar részt vesz az egyházközség sokféle aktivitásában. Szerencsések vagyunk abban hogy van egy nagy parkolóhelyünk, és azok, akiknek van autójuk, készségesen és szívesen hozzák el a templomba és viszik haza azokat, akiknek nincsen autójuk. Istentisztelet után mindenki hosszasan időzik egy csésze kávé mellett, hogy másokat üdvözljön és híreit velük kicserélje. Minden hónap első vasárnapján van egy egyházközségi ebéd, amit a tagok egymást követve készítenek el. Egy kis összeget fizetve ezért, mi segítjük egyrészt az egyházközséget, másrészt valamelyik nemzeti vagy nemzetközi jótékonyági egyesületet. Mi gyűjtünk segílyt olyan módon is, hogy a tagok a templomnál vagy otthonukban rendeznek különféle eseményeket: egy csésze kávé, egy tea party, garden party, nyársonsuült vacsora, koncert stb. Mi sokszor megyünk együtt vidéki kirándulásra, vagy meglátogatunk egy érdekes helyet, vagy házat, vagy kertet. Egy másik érdekes és művelő jellegzetessége egyházközségi életünknek a havonta tartott szeminárium, amikor egy egyházközségi tag egy maga által választott kérdést vagy problémát ajánl fel megvitatásra. Ezek a kérdések és problémák széles körűek és gyakran kihívóak, és mindig gondolatébresztők. Az egyházközség tagjai bátran mondják el véleményüket, és a vélemények rendszerint különböznek, de azokat a tagok mindig barátságos és toleráns szellemben fejezik ki és azokat mindenki ugyanilyen szellemben fogadja el.

Rendkívüli istentiszteleteket tartunk Húsvétkor, Pünkösdi vasárnapján, Őszi Hálaadaskor, az Egyesült Nemzetek napján, egyházközségi évfordulón, az első világháborút befejező fegyverszünet évfordulóján (Nov. 11), és a karácsonyi gyertyafényes istentisztelet alkalmával.

A gyertyafényes karácsonyi istentiszteletre (The Christmas Candle-lit Carol Service) most készülünk örömteljes várakozással. Ezt az istentiszteletet a karácsony napja előtti vasárnap délután tartjuk. Ez mindig egy varázslatos alkalom tele karácsonyi harangok hangjával és gyermekkori örömeikkel a csendes éjben. A karácsonyi gyertyafényes istentisztelet arra serkent minket, hogy megnyissuk az árvízkapukat, hogy mindannak az emléke, ami igaz és jó és szép volt a múltban, ismét átfolyjon életünkön és azt alakítsa át transzformáló erejével és teremtsen új reményt és szeretetet

szívünkben. Minden évben másik kis önkéntes csoport díszíti fel a templomot az ünnepi alkalomra. Az egyházközségi tagok hozzák sokra becsült és szeretett ezüst, réz és kristályból készült gyertyatartóikat és gyűjtenek nagy mennyiségű örökzöld magyalbogyó (Ilex aquifolium), repkény (Hedera helix) és fagyöngy (Viscum album) lombokat.

Színes szalagok és üvegdíszek virágcsokrokkal váltakozva, virágfüzerek és garlandok, főleg piros színűek, alkotják a háttérre az istentiszteletre, amit csak gyertyák világítanak. Az istentisztelet a Jézus születését és gyermekkorát tartalmazó bibliai olvasmányokból és a karácsonyi szellemet kifejező költeményekből és prózai írásokból álló karácsonyi énekekkel váltakozva. Az angol karácsonyi énektár nagyon gazdag, és így mi állandóan tudunk újabb énekeket választani. Hivatásos zenészek minden évben gazdagítják zenéjükkel ezt a karácsonyi istentiszteletet. A gyertyafényes a templom minden ablakából küldenek barátságos üzenetet mágikus erejükkel felélénkítve a téli homályt, és gazdagítva az istentisztelet szellemét.

Egész éven keresztül, hét és hét után, hónap és hónap után, Joan és Gábor élvezik a szeretet szellemét és a baráti kapcsolatot sok minden kicsi és nagy kedvességgel kifejezve mindenki iránt, aki átlépi a templom küszöbét és belép a szeretet és barátság mindenkit befogadó körébe.

A Bessels Green-i karácsonyi szellem él és kifejezést talál az egész éven keresztül.

Ebből az unitárius gyülekezetből küldünk szeretetteljes üdvözlötet minden Magyarországon élő barátunknak, minden unitárius testvérünknek. Béke és szeretet legyen veletek és mindazokkal akik titeket szeretnek; karácsony hozzon nektek békét és szeretetet – békét és szeretetet szívetek mélyében; béke és szeretet legyen veletek, amikor ti együtt ültök rokonokkal és barátokkal a karácsonyi asztal körül.

Joan és Gábor
(Kereki)

FELHÍVÁS

Az Egyházunk életében szükségessé vált és már megindított szervezeti-irányítási reformok sikeres megvalósítása igényli híveink megértését és segítségét.

Szeretettel kérjük ezért kedves unitárius testvéreinket, akik ügyviteli munkában némi időráfordítással önzetlenül segíteni tudják az egyházi központ adminisztrációját, – jelentkezzenek titkárnál. Várjuk továbbá azok szíves jelentkezését, akik

közreműködnének az Egyház sajtófigyelő szolgálatában (TV, Rádió, Nap-szemle). Végül számítunk híveink közül tapasztalt közigazdász és jogász szakemberekre is, akik egy-egy feladat elvállalásával, pénzügyi elemzéssel illetve jogalkotási – jogalkalmazási probléma megoldásával előmozdíthatják anyaszent-egyházunk ügyeinek, gondjainak megoldását.

(Jelentkezés:

Bp. V., Nagy Ignác u. 4.
Tel.: 1-112-801)

Unitarizmusunk születésnapja

Akkor 1565-öt írtak. Erdélyben ez az év az unitárius reformáció kezdete.

DÁVID FERENC bibliai és humanista szemlélete korán kibontakozott. Ő a Biblia alapján és az értelem segítségével folytatta a keresztény vallás tanainak reformálását. Isten akaratának tartotta, hogy a vallás reformálásában lépésről lépésre haladjanak, és érjék el a teljes igazságot. A reformáció folytatását prófétai küldetésnek tekintette. Vizsgálódása során elvetette a háromság dogmáját, mint emberi alkotást, és Jézus tanítása alapján az egy Istenről szóló tant kezdte hirdetni. Így került reformációjának középpontjába az Isten egységéről szóló tan. Ezzel az erdélyi hitújítás egy új, radikális fejlődési szakaszához, az unitarizmushoz érkezett.

1566. január 20. DÁVID FERENC első unitárius prédikációja a kolozsvári főtéri nagytemplomban. Ez meghatározó fellépése volt az új reformált egyház létrehozása szempontjából.

Egyháztörténelmünk függő kérdései sorába tartozik a tiszta unitarizmus születésének időpontja is. Tény, hogy a reformáció ezt a bátor, haladó eseményét nem lehet egy pillanathoz kötni. Maga Dávid Ferenc is évek hosszú során jutott el oda lelki fejlődésében, hogy az istenegység gondolatát a kereszténység másfél ezer éve úti porától megtisztíthatta.

Ez a merész és haladó reformátor mikor lépett hát legelőbb a nyilvánosság hallgatóinak tömegei elé az egy Isten tiszta hite hirdetésével? Az időponti bizonytalanság között egy kis krónikatöredék szerencsésen fenntartotta azt a napot, amelyen Dávid Ferenc először beszélt a Szentháromság ellen. A krónikás maga jegyezte fel ezt a nagysúlyú eseményt, s ez a személy Filstich Péter kolozsvári ötvösmester, a város többszörös királybírája volt.

E kolozsvári királybíránk aligha gondolt arra, hogy eltűnt munkája még kis töredékében is mekkora szolgálattal tesz valaha egyháza történetírásának, midőn feljegyezte az alábbi rövid mondatot:

„Dávid Ferenc 1566. január 20-án kezdette először tagadni a háromság dogmáját, ellenmondván annak.”

427 esztendeje ennek.

Ez a nap az unitárius tiszta egyisteneszmé napfölkeltének napja!

Nekünk, magyar unitáriusoknak, s a világ unitáriusainak éppoly nagy jelentőségű ez a nap, mint világviszonylatban.

Január 20-a ezért Nemzetközi Unitárius Nap.

Ezért emlékezünk e napon mindenekelőtt erdélyi Anyaegyházunkra testvéri szeretettel és tisztelettel, s ezért hajtunk fejet Dávid Ferenc, nagynevű reformátorunk, egyházalapító püspökünk emléke előtt, aki létrehozta unitárius egyházunkat, az egyetlen magyar alapítású protestáns keresztény egyházat.

Budapest, 1993. január 4.

Dr. Kis Zoltán
az Egyházi Képvisező Tanács tagja

AZ UNITÁRIUS EGYHÁZ RENDKÍVÜLI FŐTANÁCS

1993. január 13-án

TORDÁN TARTOTT GYŰLÉSÉNEK

ÜNNEPI NYILATKOZATA

Az Unitárius Egyház rendkívüli Főtanácsa, Isten iránti hálával emlékezik meg az 1568. évi tordai országgyűlés vallásügyi határozatának 425. évfordulójáról, mely biztosította a vallásszabadságot és egyházunk megalapítását.

A nevezetes évforduló alkalmából megemlékezünk Dávid Ferencről, Erdély unitárius reformátoráról, a jézusi kereszténység helyreállításának önfeláldozó munkásáról és mártírjáról, aki a XVI. század vallási forrongásában megmaradt Isten és ember hűséges szolgájának.

Az emlékezés ünnepi hangulatában szilárd meggyőződéssel valljuk, hogy „A hit Isten ajándéka”; vállaljuk a vallásszabadságot és teljes odaadással küzdünk ennek az alapvető emberi jognak tiszteletben tartásáért és korlátlan érvényesítéséért.

Mi magunkénak valljuk a múltból mindazokat az értékeket, melyek a jövő felé mutatnak. Hitvalló őseink szellemében pedig fokozottabb mértékben kívánjuk Istent és embertársainkat szolgálni, egyházunk és népünk előmenetelét munkálni, a népek közötti megértésért és Isten országa megvalósításáért dolgozni.

Ezzel a fogadalommal emlékezünk a vallásszabadság kihirdetésének 425. évfordulójára. Erre kérjük a mi egy Istenünk áldását és gondviselő segítségét.

Torda, 1993. január 13.

Dr. Kovács Lajos **Jenei Dezső** **Dr. Erdő János**
püspök főgondnok főjegyző

A TORDAI ORSZÁGGYŰLÉS HATÁROZATA 1568-ban

Urunk ő felsége miképpen ennek előtte való gyűlésibe országával közönséggel az religió dolgáról végezött, azonképpen mostan és ez jelen való gyűlésébe azont erősíti, tudniillik, hogy mindön helyökön az prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék, kiki az ő értelme szerént, és az község ha venni akarja, jó, ha nem pedig senki kényszerítéssel ne kényszerítse az új lelke azon meg nem nyugodván, de oly prédikátort tarthasson, az kinek tanítása ő nékie tetszik. ezért pedig senki az superintendensök közül, se egyebek az prédikátorokat meg ne bánthassa, ne szidalmaztassék senki az religióért senkitől, az elébbi constitutiók szerént, és nem engedtetik ez senkinek, hogy senkit fogsággal, avagy helyéből való priválással fenyögessön az tanításért, mert az hit Istennek ajándéka, ez hallásból leszön, mely hallás Istennek igéje által vagyon.

A TORDAI ORSZÁGGYŰLÉS 425. ÉVFORDULÓJA

A Tordai Országgyűlés 425. évfordulóján a Romániai Unitárius Egyház a tordai unitárius templomban 1993. január 13-án Rendkívüli Főtanácsai ülést tartott, melyen a Magyarországi Unitárius Egyházat Török Tamás író, az Unitárius Élet főszerkesztője képviselte.

Az eseményről lapunk következő számában emlékezünk meg.

A MAGYAR NYELVŰ UNITÁRIUS SAJTÓ

1861-től 1947-ig

Az 1993-as esztendőben új sorozatot indítottunk* *Fejezetek az unitárius sajtó történetéből* címmel. A rovat Muszka Ibolya hitoktatónak 1992-ben készített diplomamunkáját közli részletekben, amely népszerűsítő formában a magyar nyelvű unitárius sajtó történetét ismerteti meg kedves Olvasóinkkal.

Mindenekelőtt behatárolom a magyar nyelvű unitárius sajtó fogalmát, s azt térben és időben elhelyezem. Sajtón itt az időszakosan megjelenő folyóirat értendő, ugyanis két hétnél gyakoribb megjelenésű unitárius lapot nem adtak ki magyar nyelven.

Időbeli kiindulópont 1861. A kiegyezés előtti időszakban Erdélynek mindössze négy magyar nyelvű lapja volt, a Kolozsvári közlöny, a Korunk és a Keresztény Magvető Kolozsvárt, valamint a Székely Néplap Marosvásárhelyen. Ebből első unitárius folyóiratunk, a Keresztény Magvető a harmadik volt a megjelenés sorrendjében.

A régi lapok történetének feltárását az 1947-ben megjelent *Unitárius Szórvánnyal* zárom, az ezt követően alapított ill. újraindított folyóiratok a jelen magyar nyelvű unitárius sajtót képviselik.

A térbeli behatárolást illetően a történelmi Magyarország és Erdély folyóiratait vizsgáltam át. E határon kívül egyetlen magyar nyelvű unitárius lapot találtam, az *Unitárius Hírnököt*, ami Bukarestben jelent meg 1933–1938-ig.

Kutatásaim során tizenhárom magyar nyelvű unitárius folyóiratot leltem fel. Ezek történetét az alábbi sorrendben mutatom be:

1. Keresztény Magvető
2. Unitárius Közlöny
3. Fiatalság Barátja
4. Nők Világa
5. Unitárius Egyház
6. Unitárius Szószék
7. Egyháztársadalom
8. Unitárius Értesítő
9. Kévekötés
10. Unitárius Evangélium
11. Unitárius Hírnök
12. Unitárius Jövendő
13. Unitárius Szórvány

Elsőként a Keresztény Magvető történetét tárom olvasóim elé.

E lap Kolozsvárt jelent meg 1861–1863, 1867–1918, 1922–1944. között. Az elmúlt század végéig a Római Katolikus Lyceum Nyomdában nyomták a Keresztény Magvetőt, amely jogutódja volt K. Papp Miklós korábbi

nyomdájának. Néhány évig a lap a Kolozsvári Hírlap Nyomdából, később a Pallas Nyomdából érkezett az olvasókhöz, s volt, amikor a nyomdák évenként változtak.

Az 1860-as évek a szellemi pezsgés ideje Kolozsvárt. A kulturális élet felvirágoztatásáért sokat tett *Kriza János* püspök és *Brassai Sámuel*. A Keresztény Magvetőt nagy unitárius püspökünk, *Kriza János* alapította.

A Keresztény Magvető egyházunk elsőként alapított, és leghosszabb időn át megjelentetett lapja. Az első három évben egy kötetben egyszerre jelent meg, s túlnyomórészt egyházi beszédeket, történelmi és tanügyi tanulmányokat tartalmazott.

A teljes megjelenés ideje alatt a következő szerkesztők dolgoztak a lap szereksztőségében: *Kriza János, Nagy Lajos, Ferencz József, Buzogány Áron, Kovácsi Antal, Péterfi Dénes, Kovács János, Dr. Gál Kelemen, Gálfi Lőrinc, Dr. Borbély István, Dr. Ferenczi Géza, Dr. Kiss Elek, Vári Albert, P. Szentmártoni Kálmán*.

Több munkatárs is tevékenykedett a szerkesztők mellett, íme néhány a sok közül: *Brassai Sámuel, Jakab Elek, Kőváry László, Benczédi Gergely, Csegezi László, Kanyaró Ferenc, Kelemen Lajos, Lófi Ödön, Dr. Varga Béla, Benczédi Pál, Kauntzné Engel Ella, Péter Lajos, Kovács Lajos, ifj. Ferencz József, Szent-Iványi Sándor, Gróf Kuun Géza, Dr. Gál Kelemen*.

Az 1870-től periodikusan megjelenő folyóirat az unitárius kereszténységet, a tudomány és vallási szabadelvűséget képviselte.

A létrehozott rovatok sajátos arculatot biztosítottak a lap számára. Az *Egyházi dolgozatok*, *Egyházi élet* rovatában az egyház lelkeszei publikáltak vallásos témájú írásokat. A *Nevelés és oktatásügyi*ek rovat az unitárius iskolák nevelési, oktatási vonatkozású cikkeit közölte. *Irodalom és Történelmi dolgozat* címen jelentek meg az életiratok, egyháztörténelmi írások. A *Vegyesek* és a *Különfélék* rovata közleményeket tartalmazott. A *Könyvismertetések*, később az *Irodalmi értesítő* a megjelent unitárius vonatkozású könyvekről készített beszámolót. Az első világháború eseményei hatottak a folyóiraatra, hasábjain foglalkozott a háború egyházat érintő mozzanataival, megemlékezést közölt az elesett katonákról.

Az 1918–21-ig tartó hallgatás után az 1921-ben megalakult Unitárius Irodalmi Társaság adta ki a Keresztény Magvetőt, és folytatta a korábban kiépített tartalmi hagyományokat.

A lap a második világháború idején, 1944-ben elhallgatott. 1971-ben indulhatott újra. Az újjászerveződő folyóirat szerkesztői folytatni kívánták a korábbi hagyományokat, de ez már jelenünk unitárius sajtójához kapcsolódik.

(Folytatás a következő számban).

Muszka Ibolya

Főhatóságunk elmúlt évi utolsó rendes ülését 1992. december 15-én tartotta. A szokásos első napirendi pont keretében („elnökileg elintézett ügyek”) – *ifj. Bencze Márton* egyházi titkár beszámolt minisztériumi tárgyalásokról és Egyházunk részvételéről különböző világi és vallásos rendezvényeken (Ökumenikus Tanács, Biblia Alapítvány, Ökumenikus Szeretetszolgálat, Magyar Protestáns Tanulmányi Alapítvány, Érmindszenti zarándoklat, Emigráció a hazáért, Egy az Isten c. film készítése stb.). *Bartók Béla* főgondnok és *id. Bencze Márton* püspökhelyettes a romániai Unitárius Egyház Magyarorsáron 1992. XII. 2–3-án tartott zsinati főtanácsának eseményeiről tettek jelentést. *Orbókné Szent-Iványi Ilona* a Magyar Televízió stábjával ősszel lezajlott erdélyi körútjáról szólt, valamint októberi amerikai utazásáról (Cleveland, Boston).

Szervezeti ügyeket terjesztett elő *dr. Lőrincz Ernő* főgondnokhelyettes. Javaslatára az EKT jóváhagyta 1992. szept. 20-i hatállyal az önálló győri unitárius egyházközség megalakulását s egyidejűleg megbízta *Göncz Mihályt* a lelkeszi teendők ellátásával. Az EKT kimondta továbbá az erdélyi Unitárius Egyház fegyelmi szabályzatának alkalmazhatóságát (adaptálását) a MUE és a Magyar Köztársaság törvényeivel összhangban.

Egyetértőleg vette tudomásul az EKT az Elnökség terveit unitárius kirándulások szervezéséről, valamint a teletext (képújság) hírközlési lehetőségeinek kihasználásáról.

Dr. Jakab Jenő előterjesztésében az EKT a Főtanácsba kiegészítőleg megválasztásra javasoltak listáját is jóváhagyta (12 rendes és 6 fő örökös tag).

Teológiai intézeti ösztöndíj-irányelveket nyújtott be *dr. Kozma Tamás*. Vita után az EKT a tervezetet megfelelő szabályanyagnak minősítette és végleges kidolgozásra a szerzőnek visszaadta.

Egy Magyararkúton létrehozandó unitárius szeretetház elképzelését ismertette *ifj. Bencze Márton*. Az EKT a felvetést helyesléssel fogadta és a további lépések megtételére az Elnökséget egyhangúlag felhatalmazta.

Nyugdíjkérdésekről tárgyalva az EKT előírta, hogy a járulékfizetési hátralékot az egyházközségek számolják fel, majd kimondta, hogy más forrásokat is célszerű megteremteni lelkészeink érdekében. Ilyen értelemben kötelezte az Elnökséget, hogy minden 55 év alatti rendes lelkész javára, kedvező futamidővel kössön nyugdíjkiegészítő életbiztosítást egy Budapesten működő biztosító társaságnál.

Ezek után *dr. Jakab Jenő* lelkész-jogtanácsos ismertette a Főtanács Fegyelmi Bizottság Huszti ügyben hozott 1992. XII. 12-i határozatát. Az EKT a határozatot tudomásul vette és az Elnökséget felkérte ebből eredő több intézkedés megtételére, így hivatalos közlemény kiadására az MTI és egyéb sajtószervek számára. (A közlemény lapunk más helyén olvasható.)

Végezetül az EKT vegyes beadványokat, indítványokat tárgyalt meg és megfelelő határozatokat hozott az egyházalapítás 425. jubileumával, egyházi zászló megtervezésével és egyes könyvkiadási kérdésekkel kapcsolatban.

Dr. Lőrincz Ernő

Teljesen megtelt Nagy Ignác utcai templomunk dec. 20-án, a Gyermek Karácsonyfa ünnepély alkalmából. A műsort Muszka Ibolya hitoktató állította össze, a gyermekek szép szavakkal, betlehemes játékokkal örvendeztették meg a jelenlévőket.

Külön szeretnénk megköszönni Józsefné Útő Amália zenetanárnő szép meglepetését, az Újpesti Zeneiskola énekkarának karácsonyi műsorösszeállítását.

Vadady Attila kántor jóvoltából lépett fel egy kis kamara trió. Sok gyermek szavalt, énekelt a padsorokból is.

Szép, bensőséges és megható ünnepség volt, ahol az egyházközség 120 karácsonyi csomagot osztott ki unitárius gyermekeinknek.

1993. január 1-én, az eddig szokásnak megfelelően ebben az esztendőben is püspöki fogadás volt a Nagy I. utcában, az újévi istentisztelet után.

Egyházunk két vezetőjét, *Bencze Márton* mb. püspököt, és a betegsége miatt távollévő *Bartók Béla* főgondnokot *Orbókné Szent-Iványi Ilona* lelkész, közügyigazgató köszöntötte. Beszédében kiemelte az 1992. évi pozitív és dinamikus egyházi megújulást és fejlődést. Szólt a lelkeszi fizetések rendezéséről, az egyre aktívabbá váló gyülekezeti illetve szórványegyházközségekről. Köszönetet mondott mindazon világi híveinknek, akik egyházépítő munkát folytatnak, különösen azoknak, akik szórványban is összefognak.

A szónok köszöntötte *dr. Lőrincz Ernő* főgondnokhelyettest, aki nemrég töltötte be 65. életévét.

A válaszok során először *dr. Lőrincz Ernő* köszönte meg a szép szavakat, majd szólt arról, hogy mindannyian azon igyekezzünk, hogy egyházunknak a jövőben még nagyobb elismerést szerezzünk.

Bencze Márton az egyház szeretetét, a hitélet közösségi formáját hangsúlyozta.

Dr. Ferencz József ny. püspök méltatta *dr. Nyiredy Szabolcs* volt főgondnokhelyettes munkásságát, majd annak fontosságáról szólt, hogy a jelenlegi hazai társadalmi helyzetben nagyon fontos, hogy az unitáriusok, akár csak a múltban, most is szóljanak a fellépő szélsőséges antiszemita jelenségek ellen, hisz híveink körében is több áttérési hullámból eredően sok zsidó származású család él. Az újévi istentiszteleten és a fogadáson a budapesti hívek nagy számban vettek részt.

SZERETETVENDÉGSÉG A NAGY IGNÁC UTCAI GYÜLEKEZETBEN

Izgalmas és örömteli várakozás előzte meg december 5-ikét. Évek hosszú sora után újra szeretetvendégséget rendeztek a Nagy I. utcai templom gyülekezeti termében. *Orbókné Szent-Iványi Ilona* lelkész nő hónapok óta készült a várva várt eseményre: élete első önálló gyülekezeti estjére. Nem kellett csalódnia, délután 5 órára már zsúfolásig megtelt a terem!

Bencze Márton püspökhelyettes megnyitó beszédében örömet fejezte ki, hogy annyi év után a fiatal lelkészneő vezetésével újra megindult itt is a gyülekezeti élet. Az áhitatot meghívott vendégként *Donáth László* evangélikus lelkész tartotta, majd *Kiszely István* antropológus professzor előadása következett a magyarságkutatás történetéről, aktuális problémákat is felvetve. *Jakab Jenő* lelkész Reményik Sándor: Az Ige c. ismert, Deák József Wass Albert: Mikor a bujdosó istennel beszél c. keveset hallott, de annál felejthetlenebb versét szavalta el.

Az est kedves meglepetése *Sándor Gy. Mátyás* és ifjú társai voltak, akik gitárral kezükben, énekelve körbejártak és Mikulás előestéje lévén, apró ajándékkal kedveskedtek a jelenlevőknek. Az előadásokat vacsora követte, melyet a gyülekezet asszonyai főztek *Siska Ferencné*, Ilonka néni vezetésével.

Reméljük, hogy ezt az emlékezetes estét több is követi majd!

B.F.

MI A CSERKÉSZET?

A szépért-jóért-igazért nemcsak lelkesedő, de cselekedni is kész fiúk és lányok önkéntes társulása. Az első cserkészcsapatot az angol Baden-Powel alapította 1907-ben, ma szerte a világon 26 milliónyian viselik büszkén az arany liliumot.

Cserkész az lehet, aki vállalja, hogy a tíz törvény szerint él:

- egyenes lelkű és feltétlenül igazat mond,
- teljesíti kötelességeit, melyekkel Istennek, hazájának és embertársainak tartozik,
- ahol tud, segít,
- minden cserkészt testvérének tekint,
- másokkal szemben gyöngéd, magával szemben szigorú,
- szereti a természetet, jó az állatokhoz és kíméli a növényeket,
- feljebbvalóinak jó lélekkel és készségesen engedelmeskedik,
- vidám és meggondolt,
- takarékos,
- testben és lélekben tiszta.

A cserkész szereti a kalandos, vidám közösségi életet, de ha kell, tud áldozatokat vállalni, küzdeni és lemondani is.

Nem várja tétlenül, hogy minden készen hulljon az ölébe, hanem ötleteivel és szolgálataival ő maga is alakítja örse, csapata életét.

A cserkészélet tele van jókedvvel, tréfával, mert a tiszta szívben és szabad lélekben vidámság terem.

A cserkész legnagyobb élménye a tábor. A cserkész-tábor nem nyaralás, hanem az önállóság, segítőkészség és talpraesettség próbája. Aki megállja, lélekben gazdagabbá, testileg edzettebbé válik.

A cserkészlet a bátrak közössége. Azoké, akik nem ijednek meg sem esőtől, sem vihartól, sem a más úton járók gúnyolódásától. Akik mernek cserkész-fogadalmuk szellemében tisztán élni, szeretetben szolgálva Istent, a hazát és az embertársakat.

Cserkészek!

Dr. Nyiredy Szabolcs

Pestszentlőrinc

1992. november 22-én vasárnap délután volt az év utolsó gyülekezeti napja a pestszentlőrinci egyházközségben.

A műsor előtt *Bartók Béla* főgondnok a templom bejáratánál leleplezte az édesapjáról készült domborművet, *Katona Tibor* szobrászművész alkotását. A műsor előtt Bibliát olvasott *dr. Jakab Jenő* lelkész, majd *Bartók Béla* főgondnok mutatta be a közelmúltban megjelent könyvét „Az öt földrészt, ahogy én láttam 186 utazásomat”.

Lapunk múlt számában *Török Tamás* írt méltatást a könyvről, azért itt csak annyit, hogy a gyönyörű kiállítású könyvet sokan dedikáltatták a helyszínen.

Rojti Mihály a tőle megszokott lendülettel olvasta fel két versét, majd *Budai Ilona* énekszámait szólaltak meg szívet, lelket gyönyörködtetve. A borsostokány vacsorához *Varga Ferenc* csepeli presbiterünk járult hozzá bőkezű adományával.

A tortát ezúttal *Sepsi Kovács Évától* kaptuk, köszönjük mindenkinek!

J. J.

A MAGYAR ÖKUMENIKUS SZERETETSZOLGÁLAT dec. 17-én avatta fel újabb Szociális Segítő Központját a XIII. kerületi Turbina u. 2-4-ben. Az új létesítmény segítséget kíván nyújtani a társadalmi, szociális, gazdasági vagy egyéb okokból szükséghelyzetbe került embertársainknak. Itt kapott új helyet a Menekültügyi Koordinációs Részleg is. Napi 100 személyes ingyenkonyha, ruhasegély és nem utolsósorban segítő emberi szó várja a rászorultakat. Az ünnepélyes megnyitón jelen volt és beszédet mondott *Lehel László* lelkész a MÖSZ igazgatója, *dr. Karl Heinz Neukamm* lelkész Stuttgartból a MÖSZ tiszteletbeli elnöke, *dr. Szentgyörgyvölgyi Péter* államtitkár, köztársasági megbízott, az alapítvány kuratóriumának elnöke, *dr. Harmati Béla* evangélikus püspök és *Szabó Miklós* a XIII. ker. polgármestere. Az épületet a XIII. ker. önkormányzata bocsátotta a MÖSZ rendelkezésére jelképes összegért, ezzel is bizonyítva, hogy az egyházak és önkormányzatok, karitatív szervezetek és az állam együttes segítséggel jobban le tudják küzdeni az egyre növekvő szociális feszültséget.

A megnyitó után – melyen *Orbókné Szent-Iványi Ilona* lelkészneő és ifj. *Bencze Mártonné* vett részt egyházunk képviselőjében – jelképes ebédosztás volt. A vendégek egy tál meleg ételt kaptak, olyat, amelyet az utánuk jövő sok-sok rászoruló kapni fog.

Egyházi életünk hírei

A Szatmárnémeti Kölcsey Kör szervezésében múlt év novemberében került sor a III. érminszenti zarándoklat megrendezésére. A napos Ady-ünnepségen Sándor Gy. Mátyás képviselte az unitárius fiatalokat.

A Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia alapítvány konferenciáján dr. Kaplay Imréné könyvtáros vett részt. Az 1988-ban kanadai és hazai segítséggel létrejött alapítvány célja a Magyar Egyház történeti Enciklopédia ökumenikus szellemben történő előkészítése, összeállítása és kiadásának támogatása.

Szabó Iván ipari és kereskedelmi miniszter december elején találkozott a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsában egyesült egyházak és felekezetek vezetőivel. A találkozó azért jött létre, mert a tárca vezetése fontosnak tartja, hogy az egyházak vezetői reális információkkal rendelkezzenek a nemzetgazdaság jelenlegi helyzetéről. Az Unitárius Egyházat Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkész és ifj. Bencze Márton egyházi titkár képviselte.

Az Erdélyi Unitárius Egyház elmúlt év december 2-3-án tartotta lelkészavatással egybekötött Zsinati Főtanácsát a magyarsárosi egyházközségben, melyen egyházunk elöljárói, Bencze Márton püspök helyettes és Bartók Béla főgondnok vettek részt.

A Magyar Protestáns Tanulmányi Alapítvány dec. 5-én tartotta a „Protestantizmus a polgári társadalomban” c. konferenciáját. Egyházunkat dr. Lőrincz Ernő főgondnok helyettes és Felhős Szabolcs képviselte.

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa közgyűlését december 15-én tartotta, ahol új elnököt és alelnököt választottak. Az új elnök dr. Harmati Béla evangélikus püspök, alelnök dr. Hacker Frigyes metodista szuperintendáns lett. Egyházunk megbízásából Útő Lajos atyánkfia volt jelen a közgyűlésen.

Felhívás

A székelykeresztúri „Orbán Balázs” unitárius kollégium 200 éves jubileuma alkalmából ünnepségsorozatot rendeznek Székelykeresztúron. Az ünnepi hét, mely gazdag programban bővelkedik, 1993 május 9-étől május 15-ig tart.

Külföldi hírek

Az Anglikán Egyház engedélyezi a nők pappá szentelését. Négy százötven év után sorsdöntő elhatározásra jutott az anglikán egyház szinódusa, amely megszavazta az engedélyt, II. Erzsébet királynő jóváhagyásával. A Vatikán arra számít, hogy az ellenkezők a katolikus egyházhoz csatlakoznak. A két egyház 1966 óta tárgyal a közeledésről, de ez az esemény ismét hűvössé teheti a köztük lévő viszonyt. Az amerikai episzkopális egyház, amely az anglikán tengerentúli megfelelője, már évekket ezelőtt engedélyezte a nők pappá szentelését, sőt Philadelphiában női püspököt is avattak.

A clevelandi (USA) újság október 3-i száma felhívásban közli, hogy az Unitárius-Universalista templomban a szolgálatot Orbókné Szent-Iványi Ilona budapesti lelkész végzi.

„És mégis mozog a Föld!” II. János Pál pápa 350 év után végleg rehabilitálta Galileo Galileit, akit 1633-ban ítélte el a Szentszék, mert Kopernikusz nyomán hirdette és bebizonyította: nem a Nap forog a Föld körül, hanem fordítva. II. János Pál pápa „tragikus félreértésnek, elhamarkodott és szerencsétlen döntésnek” minősítette Galilei meghurcolását és bejelentette: egyszer és mindenkorra bebizonyosodott, az egyház hibát vétett azzal, hogy a tudóst elítélte.

AZ EGYHÁZ ORTODOX? A Theológiai Fakultás kívül marad az egyetemen

A szerb Parlament legutóbbi döntése értelmében a belgrádi egyetemtől az 50-es években leválasztott *Orthodox Theológiai Fakultás nem térhet vissza az egyetem szervezetébe.*

A döntés azzal az indoklással született, hogy a törvény előírása szerint az egyetemen tilos bármilyen vallási szervezet létesítése (MK 1992. évi 177. sz.)

A hírt, változtatás nélkül, az EGYHÁZI KRÓNKA című „keleti orthodox egyházi folyóirat”-ból vettük át.

KÖSZÖNET

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat köszönetet mond mindazoknak a gyülekezeti tagoknak, gyülekezeteknek, lelkészeknek, akik a Szeretetszolgálat 1991/1992. évi munkáját pénzübeli és természetbeni adományaikkal segítették.

Budapest, 1992. november

Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat
Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat Alapítvány

Helyreigazítás.

Lapunk múlt évi 6. számának 19. oldalán az Egyházi Képviselő Tanács üléséről szóló cikk 3. bekezdéséből technikai hiba következtében egy sor kimaradt. A Kolcsár-féle erdélyi delegáció nem a füzesgyarmati, hanem a hódmezővásárhelyi templom évfordulás ünnepségén vett részt, (amint erről a lap 21. oldalán külön tudósítás is beszámolt.)

Emlékezés

A családban egy gyászos esemény mindig lelki megrázkódtatással jár. Az élet rendje az, hogy a gyermek temeti szüleit. Ennél nagyobb fájdalom, amikor a szülő temeti gyermekét.

Ilyen megrázó volt az 1991-es év decemberében a Zágony család fájdalma, mikor a tragikus körülmények között 42 éves korában elhunyt Ildikó lányukat temették.

A Zágonyból származó Zágony Sándor édesapja és a Torockóról származó Lázár Ilona édesanyja és a család gyászában megrendeült lélekkel emlékezünk lapunk hasábjain is.

AZ 1992. ÉVBEN ELHUNYT KOCSORDI HÍVEINK:

Özv. Jakab Cs. Gézáné szül. Jakab Erzsébet 82 éves korában,

Id. Kiss Bertalanné szül. Jakab Zs. Magdolna 75 éves korában,

Balog József 47 éves korában

Id. Jakab P. Bertalan 61 éves korában.

Isten adjon csendes nyugodalmat azoknak, és őrizze porladó hamvaikat, akik halálukig hűségesen őrizték hitüket, és szeretteiket vigasztalja meg!

Laptulajdonos:
a Magyarországi Unitárius Egyház

Főszerkesztő:
Török Tamás

A szerkesztőség munkatársai:
Sándor Gy. Mátyás, Gálffy Gábor, Bencze Franciska

A szerkesztőség címe:
V., Nagy Ignác utca 4. Budapest, 1055.
Telefon: 111-2801

Terjeszti a Magyar Posta.
Előfizethető bármely hírlapkezelő postahivatalnál, a hírlapkezelőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIK) Budapest XIII., Lehel u. 10/a 1900, közvetlenül vagy postautóval, valamint átutalással a HELIK 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszáma. Évi előfizetési díj: 180,- Ft. Egyes szám ára 30,- Ft.

Index: 25 842
Készült a Cerberus Kft. gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23. Tel.: 132-3511)
Felelős vezető: Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272